

VELDGIDS

Land- en Zoetwatermollusken

BERT JANSEN

&

GERARD MAJOOR (editor)

KNNV Uitgeverij

Opgedragen aan: Anthonie van Peursen †

Veldgids Land- en Zoetwatermollusken

Tekst en opmaak:

Bert Jansen & Gerard Majoor (editor)

Omslag: Studio X-Hoogte, Merijn Klerx

© KNNV Uitgeverij (Zeist) 2025, 1e druk

ISBN 978 90 5011 979 5

NUR 412

www.knnvuitgeverij.nl

Foto's:

Zie pagina's 266 en 267

Foto's omslag:

Foto voorzijde: Segrijnslak

Grote foto achterzijde: Steenbikker

Kleine foto's achterzijde, van links naar rechts: Grote poelslak, Wijngaardslak, Gestip-
pelde kielnaaktslak

Foto rug: Zwartgerande tuinslak

Aanbevolen bronvermelding:

Jansen, E.A. (Bert) & Majoor, G.D. (Gerard), 2025. Veldgids Land- en Zoetwatermollusken.

KNNV Uitgeverij, Zeist.

Deze uitgave is mede mogelijk gemaakt door ondersteuning van de Nederlandse
Malacologische Vereniging (NMV) en de Stichting ter Bevordering van de Malacologie
in Nederland (STIBEMAN).

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door
middel van druk, microfilm, fotokopie of op welke andere wijze dan ook, zonder voor-
afgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No part of this book may be reproduced in any form by print, microfilm, photocopy or
any other means without the written permission by the publisher.

Inhoudsopgave

- 5 Voorwoord
- 6 Intermezzo 1 - Zoetwatermollusken op het strand

7 Hoofdstuk 1 - Algemeen

- 8 Intermezzo 2 - De lijstersmidse
- 9 Over dit boek
- 11 Wat zijn weekdieren
- 13 Land- en zoetwaterslakken zoeken en waarnemen
- 15 Een collectie aanleggen en beheren
- 17 Wanneer is een soort een exoot?
- 19 Slakken en de liefde

21 Hoofdstuk 2 - Systematiek en determineren

- 22 Intermezzo 3 - Kurkentrekkers
- 23 Naamgeving en systematiek
- 24 Systematisch overzicht
- 31 Verklaring gebruikte termen
- 33 Aanvullende informatie Vertiginidae
- 34 Aanvullende informatie Clausiliidae
- 35 Aanvullende informatie naaktslakken
- 36 Aanvullende informatie erwtenmossels
- 38 Determinatietabel

45 Hoofdstuk 3 - Beschrijvingen landmollusken

- 46 Intermezzo 4 - Verkeerd gewonden

47 Huisjesslakken

47	Aciculidae	81	Discidae
49	Pomatiidae	82	Clausiliidae
50	Ellobiidae	87	Punctidae
52	Ferussaciidae	92	Euconulidae
53	Succineidae	94	Pristilomatidae
58	Cochlicopidae	96	Gastrodontidae
60	Lauriidae	102	Oxychilidae
61	Orculidae	109	Vitrinidae
62	Pupillidae	113	Bradybaenidae
63	Truncatellinidae	123	Helicodontidae
66	Vertiginidae	109	Geomitridae
72	Enidae	115	Hygromiidae
73	Valloniidae	135	Helicidae
80	Helicodiscidae		

144 Naaktslakken

144	Testacellidae	152	Limacidae
146	Milacidae	159	Agriolimacidae
145	Parmacellidae	164	Arionidae
151	Boettgeriidae		

172 Hoofdstuk 4 - Beschrijvingen zoetwatermollusken

173 Intermezzo 5 - Reparaties

174 Huisjesslakken

174	Neritidae	194	Valvatidae
175	Viviparidae	197	Lymnaeidae
179	Thiaridae	207	Physidae
180	Bithyniidae	210	Planorbidae
182	Cochliopidae	231	Ellobiidae
184	Tateidae	230	Acroloxidae
185	Hydrobiidae	234	Haminoeidae
191	Bythinellidae	235	Nassariidae
192	Lithoglyphidae	236	Murchisonellidae
193	Assimineidae	237	Pyramidellidae

238 Tweekleppigen

238	Unionidae	250	Sphaeriidae
246	Mactridae	275	Dreissenidae
247	Cyrenidae	278	Mytilidae
249	Cardiidae	280	Corbulidae

281 Intermezzo 6 - Oesters in het Noordzeekanaal

282 Hoofdstuk 5 - Eikapsels van zoetwaterslakken

283	De eikapsels van de zoetwaterslakken
285	Ontwikkeling embryo van Stompe moeraslak <i>Viviparus viviparus</i>
286	Gebruikte terminologie
287	Overzicht vormen eikapsels en aantallen eitjes
288	Determinatiesleutel eikapsels
291	Beschrijving eikapsels
311	Intermezzo 7 - Een woning van schelpjes

312 Hoofdstuk 6 - Tot slot

313	Intermezzo 8 - De Iberische ribloofslak <i>Oestophora barbula</i>
314	Gebruikte literatuur
319	Meer literatuur over mollusken
320	Dankwoord
321	Verantwoording foto's en figuren
323	Verenigingen en studiegroepen
324	Stichting ANEMOON en de Nederlandse verspreidingsatlas
325	Index

Voorwoord

Welkom in de verrassende wereld van de Nederlandse zoetwater- en landweekdieren. Of je nu al een doorgewinterde weekdierkenner bent of nog niet verder komt dan: "Hé, een slak!", dit boek is jouw ideale gids om meer te ontdekken. Het kan zowel dienen als kennismaking met een uiterst fascinerende diergroep of als een onmisbaar hulpmiddel bij het determineren van een vondst als je het even niet zeker meer weet.

De Veldgids Slakken en Mossels van 2016 was alweer enige tijd niet meer verkrijgbaar. Toch bleef de belangstelling zo groot dat Bert Jansen de krachten heeft gebundeld met Gerard Majoor. Samen hebben zij, voortbouwend op eerdere edities, de complete inhoud opnieuw tegen het licht gehouden en geactualiseerd. De gids die u nu in handen heeft is nóg completer, nóg duidelijker en nóg onmisbaarder bij het op naam brengen én bestuderen van schelpdragende landmollusken, naaktslakken, zoetwatermossels, zoetwaterslakken en de eikapsels van die laatste.

Als voorzitter van de Nederlandse Malacologische Vereniging hoop ik dat dit boek vooral inspireert. Dat het je aanspoort om op ontdekkingsstocht te gaan naar wat er allemaal kruipt, sluipt en schuilt. Om meer te leren over hoe en waar weekdieren leven in hun biotoop. En als je merkt dat je het steeds leuker vindt (of zelfs lichtelijk geobsedeerd raakt) weet dan dat er een vereniging is die je verder kan helpen. De Nederlandse Malacologische Vereniging, waar je lid van kunt worden, mocht je dat nog niet zijn. Met leden die net zoveel plezier beleven aan het bestuderen van weekdieren als jij.

Overigens is deze Veldgids Land- en Zoetwatermollusken geen ongevaarlijk boek. Voor je het weet ben je verslingerd aan slakkenhuisjes en mossels en blijf je er je hele leven naar speuren. Weekdieren hebben nu eenmaal die uitwerking. Mijn tip? Geef je er gewoon aan over. Geniet van dit boek.

Dr. Theo C.M. Kemperman
Voorzitter Nederlandse Malacologische Vereniging
www.spirula.nl; zie pagina 323

Rotterdam, maart 2025

Zoetwatermollusken op het strand

Regelmatig worden op de Noordzeestranden tussen de vele mariene mollusken ook zoetwatermollusken aangetroffen. Tijdens de nationale schelpenteldag op 22 maart 2025 werden door het publiek naast ruim 84.000 mariene mollusken 33 schelpen van zoetwatermossels verzameld. De voor de hand liggende gedachte is dat die zoetwaterschelpen zijn meegevoerd door de rivieren die in de Noordzee uitmonden. Inderdaad werden aan het begin van de vorige eeuw bij systematisch onderzoek naar aangespoelde najaden (*Unio*'s en *Anodonta*'s) op het strand tussen Hoek van Holland en Noordwijk veruit de meeste exemplaren tussen Hoek van Holland en Huis ter Duin gevonden. Dat suggereerde aanvoer door de grote rivieren.

Fossiele Bataafse stroommossels
aangetroffen op de 2e Maasvlakte

STROOMMOSSELS

Maar de gegevens van de schelpenteldag 2025 laten iets opmerkelijks zien: onder de 33 gevonden zoetwatermossels waren 11 exemplaren van een Dikke of Bataafse stroommossel *Unio crassus*. Die soorten staan te boek als 'verdwenen uit Nederland' en kunnen dus niet onlangs door de grote rivieren zijn aangevoerd. De gevonden schelpen zijn ook niet recent: er is geen opperhuid meer op aanwezig. Zijn ze dan duizenden jaren geleden aangevoerd, door zand bedolven en nu weer losgewoeld? Of

opgezogen door een zandzuiger ten behoeve van een strandopspuiting?

KLEIBOLLEN en VEENBONKEN

In afzettingen van fijn materiaal op het strand kunnen ook kleine zoetwatermollusken worden aangetroffen. Die kunnen op de hierboven genoemde wijzen zijn aangevoerd. Maar ze zijn ook gevonden in aangespoelde kleibollen en veenbonken. Dat suggereert dat die soorten geleefd hebben op plaatsen met zoet water die later door de zee overstroomd zijn. Als die stukken bijvoorbeeld bij storm uit de zeebodem worden losgeslagen kunnen de schelpjes eruit vrijkomen en aanspoelen. Of er door een geïnteresseerde malacoloog uit gepeuterd worden.

hoofdstuk 1

algemeen

Parende Wijngaardslakken *Helix pomatia*

De lijstersmidse

Huisjesslakken zijn voor Zanglijsters *Turdus philomelos* een lekkernij. Er is echter één groot nadeel: deze prooidieren worden goed beschermd door hun huisje. Om toch bij dit lekkere hapje te kunnen komen hebben de vogels een trucje bedacht om de huisjes kapot te maken om het vlees te kunnen verorberen. Ze zoeken een hard voorwerp, een steen of een stuk hout, pakken de slak met hun snavel bij de mondrand en slaan het huisje vervolgens er op stuk. De plek waar ze dit vaak doen wordt gemarkeerd door een grote hoeveelheid stukgeslagen slakkenhuisjes. Zo'n plaats wordt aangeduid als 'lijstersmidse'. Op de plek is vaak te zien welke soort slak er veel in de omgeving voorkomt.

Op de foto linksboven is de Zwartgerande tuinslak in de meerderheid. Op de foto rechtsonder is de Heesterslak de meest gegeten slak.

Over dit boek

SCHELPEN OP HET LAND EN IN HET ZOETE EN BRAKKE WATER

Wanneer we aan schelpen denken gaan we al snel terug naar onze jeugd, toen we schelpen zochten op onze stranden langs de Noordzeekust. Wie heeft er geen schelpen verzameld en mee naar huis genomen? Vaak belandden ze dan, na enige tijd in een fruitschaal te hebben gelegen, in de vuilnisbak of in het beste geval in een doos op zolder. Maar weinigen onder ons denken bij het verzamelen van schelpen aan de slakken in onze tuin of in het nabijgelegen park of bos en aan de slakken en mossels in de sloten, meren en vaarten in onze omgeving.

DE BEHANDELDE MOLLUSKEN

Schelpen worden gemaakt door weekdieren die ook worden aangeduid als mollusken. In deze veldgids worden op een eenvoudige wijze de land- en zoet- en brakwatermollusken van Nederland beschreven. Bij de behandeling van de soorten is voor wat betreft de naamgeving uitgegaan van de meest recente officiële naamlijsten. Inbegrepen zijn ook de brakwatersoorten omdat die soms ook in het zoete water worden aangetroffen.

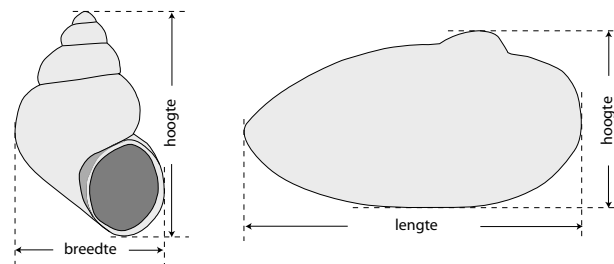
In twee aparte hoofdstukken worden de op het land en in het zoete en brakke water levende mollusken besproken met bij alle soorten duidelijke afbeeldingen. Voor de wetenschappelijke namen is de website MolluscaBase.org geraadpleegd. Voor de Nederlandse namen is het boek 'Pluimdragers en slijkgapers' benut (DE BRUYNE *et al.*, 2015). Indien geen officiële Nederlandse naam bekend is, wordt een algemeen gebruikt alternatief gegeven dat tussen blokhaken is geplaatst.

OPBOUW VAN DE SOORTBESCHRIJVING

Alle soorten zijn volgens een vast stramien beschreven. Onder het kopje 'Vorm' is een algemene beschrijving gegeven van de vorm en de sculptuur van de schelp.

Onder 'Grootte' worden de hoogte en de breedte van het slakkenhuis gegeven en bij de tweekleppigen de lengte en de hoogte. De maten zijn vermeld in millimeters.

Onder het kopje 'Kleur' wordt de kleur beschreven zoals het huisje of de mossel eruit

ziet wanneer er nog een levend dier in aanwezig is. Indien er geen dier meer in het huisje zit verandert de kleur. De doorzichtigheid verdwijnt en het huisje wordt dof en verliest zijn kleur, zeker wanneer lege huisjes in de grond zitten.

Bij 'Habitat' wordt aangegeven waar het betreffende weekdier meestal gevonden kan worden.

Bij 'Overige informatie' wordt extra informatie gegeven die bij de determinatie van belang kan zijn of leuk is om te weten.

Bij de naaktslakken wordt de lengte van het dier aangegeven in gestrekte toestand; terwijl bij de kleur onderscheid gemaakt wordt tussen het lichaam, de voetzool en het lichaamsslijm. Deze kleuren kunnen goede kenmerken zijn om tot een juiste determinatie te komen.

DE AFBELDINGEN

Bij alle behandelde soorten staan één of meer afbeeldingen en/of illustraties, bedoeld voor een beter begrip van de beschrijving van de soort. Bij een deel van de korfslakken (*Vertigo*) is de mond schematisch weergegeven om direct het maximale aantal tandjes dat bij deze soorten voorkomt te kunnen zien. Om tot een goede determinatie te komen van de erwtenmossels is een schematische tekening van de slotlijst gegeven. De kenmerken van het slot zijn vaak essentieel.

De makers van de foto's en illustraties staan op de pagina's 321 en 322 vermeld.

VOORKOMEN

Bij elke beschreven soort is onderaan de pagina een kleurenbalkje opgenomen waarin een zwart omlijnd gekleurd hokje de frequentie van voorkomen van de desbetreffende soort aangeeft. De kleuren staan voor de volgende indeling:

zeer zeldzaam	zeldzaam	niet algemeen	algemeen	zeer algemeen
---------------	----------	---------------	----------	---------------

VERSPREIDINGSKAARTJES

De punten op de verspreidingskaarten geven het voorkomen van de soort in vakken van 12,5 x 12,5 km aan. De verspreiding is gebaseerd op waarnemingen in de Nederlandse Databank Flora en Fauna (NDFF) die zijn gedaan in de periode 1990 tot en met 2024 door burgers en professionals.

Waarnemingen van burgers worden door soortgroep-experts ('validatoren') beoordeeld en pas na hun fiat overgenomen in de NDFF. Ten behoeve van deze Veldgids zijn enkele verkeerd staande waarnemingspunten verwijderd. Anderzijds zijn aan de kaarten waarnemingspunten toegevoegd op basis van zekere waarnemingen die de NDFF nog niet bereikt hadden.

RODE LIJST

Indien van toepassing wordt er bij de betreffende soort aangegeven of de soort voorkomt op de Rode Lijst en in welke gradatie.

PAGINAKLEUR

Voor een overzichtelijke indeling van de veldgids staan gekleurde balkjes aan de bovenzijde van de pagina's.

Deze kleuren staan voor de volgende indeling:

	algemene informatie - literatuur - index - en dergelijke
	schelpdragende landmollusken (huisjesslakken) en naaktslakken
	schelpdragende zoet- en brakwaterslakken en tweekleppigen
	eikapsels van zoetwaterslakken

Wat zijn mollusken

DE DIERGROEP WEEKDIEREN

Volgens de systematiek vormen de Mollusca, ook wel weekdieren genoemd, een groep of stam van ongewervelde dieren met een uitwendig skelet, de schelp, en een week lichaam. Binnen deze diergroep worden acht klassen onderscheiden:

Schildvoetigen	- Caudofoveata
Wormmollusken	- Solenogastres
Keverslakken	- Polyplacophora
Mutsdragers	- Monoplacophora
Tweekleppigen	- Bivalvia
Stoottanden	- Scaphopoda
Slakken	- Gastropoda
Inktvissen	- Cephalopoda

Gastropoda en de Bivalvia komen in het zoete en brakke water voor. Op het land leven alleen Gastropoda (huisjes- en naaktslakken). De vertegenwoordigers van de overige klassen leven in mariene milieus en komen derhalve alleen in de zeeën en oceanen voor. Het aantal beschreven soorten weekdieren (recent en fossiel) ligt wereldwijd boven de 220.000, hiervan maken van de nog recent levende soorten de Gastropoda met meer dan 110.000 soorten het grootste deel uit, gevolgd door de tweekleppigen met ongeveer 17.000 soorten.

HET DIER

Bij het weke lichaam wordt onderscheid gemaakt tussen de voet en de mantel. De voet is de gespieerde onderzijde waarmee het dier zich voortbeweegt. In de mantel liggen de inwendige organen zoals het hart, de ademhalings- en voortplantingsorganen en het zenuwstelsel. De ademhalingsorganen kunnen bestaan uit longen of kieuwen. Aan de buitenzijde is de mantel slijmerig. Bij huisjesslakken en mossels dient de schelp ter bescherming van de mantel tegen aanvallen van buitenaf en bij mossels bovendien als aanhechtingsplaats van de sluitspieren.

OPBOUW VAN DE SCHELP

De schelp van de huisjesslakken noemen we het horentje of huisje. Het is opgebouwd uit twee lagen. De binnenlaag is een dikke kalklaag vermengd met ingesloten eiwitten, de dunnere buitenlaag bestaat uit een aan chitine verwante stof genaamd conchioline. Deze buitenlaag wordt het periostracum genoemd (de opperhuid), die meestal verdwijnt nadat het dier is gestorven. Bij de mossels vinden we bij de schelpopbouw van de beide schelpkleppen drie lagen. Ook hier vinden we aan de buitenzijde een periostracum. De middelste laag is de belangrijkste laag en bestaat uit een dikke laag kalk. Aan de binnenzijde ligt een dunne parelmoerlaag.

EEN NAAKTSLAK MET EEN SCHELP?

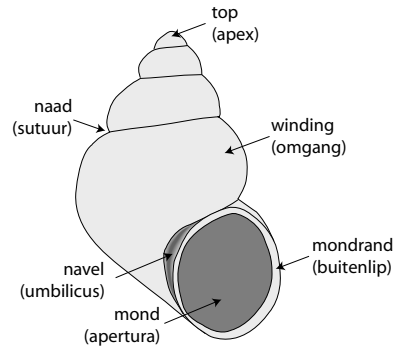
Bij naaktslakken ontbreekt de schelp geheel, of is het schelpje alleen nog rudimentair aanwezig. Soms bestaat dit rudimentaire schelpje uit zeer kleine korreltjes maar vaak is onder het schild een zeer klein schelpje aanwezig. In de beschrijving bij de soorten wordt de aanwezigheid van dat schelpje met de daarbij behorende afmetingen vermeld. Bij drie soorten is nog een klein uitwendig schelpje aanwezig.

VOEDSEL VAN WEEKDIEREN

Net als bij andere diergroepen komen we bij mollusken carnivoren, herbivoren en omnivoren tegen. Huisjesslakken zijn meestal planten- en/of algeneters, maar de soorten van de familie Zonitidae zijn ware kannibalen en deinen er niet voor terug om zelfs hun eigen soortgenoten aan te vallen en op te eten. Naaktslakken zijn ware schrokoppen en eten alles wat ze tegenkomen; planten en paddestoelen maar zelfs hondenuitwerpselen zijn lekkernijen voor deze opruimers in de natuur. Zoetwaterslakken voeden zich vaak met algen en waterplanten, maar ook dode waterdieren staan op het menu. Mossels zijn filteraars van allerlei soorten algen en zwevende organismen en daardoor van belang bij de reiniging van het water waarin ze leven.

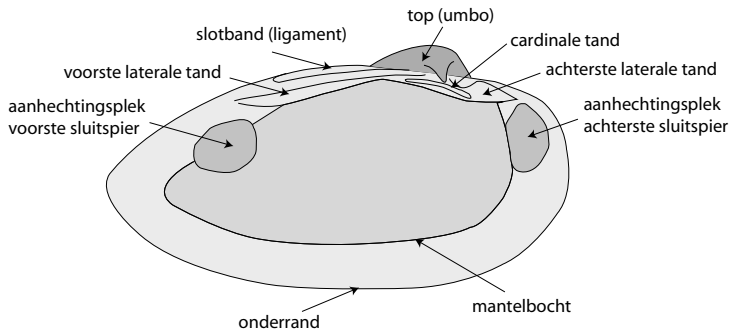
BENAMINGEN BIJ EEN HORENTJE

De onderdelen van een huisje van zowel zoetwater- als landslakken hebben dezelfde benamingen. In de tekening zijn deze begrippen weergegeven.

BENAMINGEN BIJ EEN SCHELPKLEP VAN EEN MOSSEL

Hieronder een schematisch weergegeven klep van een mossel met de benamingen van de goed zichtbare onderdelen.

Land- en zoetwaterslakken zoeken en waarnemen

WAAR VINDEN WE LANDSLAKKEN

Om landslakken te kunnen vinden zullen we ons eerst moeten afvragen in welke omgeving een slak zich het beste thuis voelt. Slakken zijn gevoelig voor uitdroging en het is voor hen daarom van groot belang daar te zijn waar het vochtig is. Direct zonlicht wordt daarom vermeden. Overdag zullen ze zich dan ook meestal verschuilen tussen planten, onder dode bladeren en allerhande voorwerpen, of in de grond. Plekjes waar de luchtvochtigheid hoog is.

Voor huisjesdragende landslakken is het verder van belang dat de omgeving kalkhoudend is omdat ze kalk nodig hebben voor de opbouw van hun huisje. Naaktslakken hebben deze behoefte nauwelijks omdat ze geen huisje bezitten.

HOE ZOEKEN WE LANDSLAKKEN

Door te zoeken tussen de vegetatie of onder afgevalen takken, stenen, plastic, karton en dergelijke bestaat de grootste kans om landslakken tegen te komen. Denk erom de omgedraaide voorwerpen zo goed mogelijk in hun oorspronkelijke positie terug te leggen. Het dierenleven in de grond onder die voorwerpen wordt dan het minst verstoord.

Slakken worden actiever naarmate de temperatuur stijgt en de luchtvochtigheid toeneemt. Zoeken na een regenbui zal daarom een beter resultaat geven dan ervoor. Soorten waarvan het huisje groter is dan ongeveer 3 mm zijn goed met het blote oog te vinden. Er zijn echter nogal wat soorten die niet groter worden dan 2,5 tot 3 mm. Ze kunnen het beste worden verzameld door met een loep de voorwerpen te inspecteren waarop ze eventueel kunnen zitten. Daarnaast zal een hoeveelheid van de strooisellaag onder bomen, struiken of planten mee naar huis moeten worden genomen. Het meegenomen materiaal kan daar worden gedroogd (bijvoorbeeld op wat kranten) om het vervolgens te kunnen zeven met een zeef waarvan de maaswijdte maximaal 5 mm bedraagt. De fijne fractie die door de zeef gegaan is kan het beste met een loeplamp (vergroting minimaal 3x) of een stereomicroscop worden nageplozen op de kleinere soorten. Het op de zeef achtergebleven grovere materiaal kan op het oog worden geïnspecteerd.

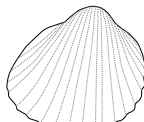
WAAR VINDEN WE ZOETWATERMOLLUSKEN

In tegenstelling tot de landslakken hoeven zoetwatermollusken zich geen zorgen te maken om uit te drogen. Wel zullen de soorten die voorkomen in wateren die in bepaalde delen van het jaar droog vallen zich aan deze omstandigheden moeten hebben aangepast om te kunnen overleven. Dat doen ze door zich in te graven in de bodem of zich te verschuilen in en onder vegetatie die dan op de bodem ligt. Ook bij de zoetwatermollusken geldt dat in kalkrijke wateren het aantal soorten meestal hoger is dan in kalkarme wateren. Op basis van de manier waarop ze aan zuurstof komen zijn de zoetwaterslakken in te delen in twee groepen namelijk longslakken en kieuwslakken. Longslakken vinden we meestal vlak onder het oppervlak. Zij moeten regelmatig even naar het oppervlak komen om letterlijk naar lucht te happen. Kieuwslakken daarentegen vinden we ook in de diepere delen van het water omdat ze door hun kieuwen de benodigde zuurstof uit het water halen. Ook zoetwatermossels hebben kieuwen. Gezien hun leefwijze vinden we ze op en in de bodem dan wel vastgehecht aan harde voorwerpen zoals stenen, stengels van waterplanten, of op elkaar (Driehoeks- en Quaggamossels). In een omgeving met minder kalk zijn de schelpen vaak dunner en doorzichtiger dan in een kalkrijke omgeving.

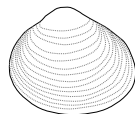
- 47 - Schelpoppervlak glad **246**
 - Schelpoppervlak met radiaire ribben **249**
 - Schelpoppervlak met concentrische ribben **247-248**

glad

radiaire ribben

concentrische ribben

- 48 - Schelpje kleiner dan 5 mm **258-274**
 - Schelpje 8,5 - 11 mm met grove concentrische ribjes **257**
 - Schelpje groter dan 14 mm **254**
 - Schelpje anders **49**

- 49 - Schelpje tamelijk bol met een brede top **250-253**
 - Schelpje met een embryonaal kapje **255**
 - Schelpje langwerpig hoekig **256**

schelpje met
brede top

schelpje met
embryonaal kapje

Schelpje
langwerpig hoekig

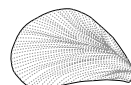
- 50 - Schelpje driehoekig en glad **175-277**
 - Schelpje driehoekig langgerekt en glad **278**
 - Schelpje driehoekig met vanuit de top uitstralende ribben **279**

schelpje
driehoekig, glad

schelpje
langgerekt, glad

schelpje
driehoekig, met ribben

hoofdstuk 3

landmollusken

Grote clausilia *Alinda biplicata*

INTERMEZZO 4

Verkeerd gewonden

De huisjes van slakken zijn, afhankelijk van de soort, links- of rechtsgewonden. In Nederland is er bij de zoetwatermollusken één familie, Physidae, waarvan de huisjes altijd linksgewonden zijn. Dat wil zeggen dat de mondopening links zit, wanneer de top naar boven wijst. Bij de landslakken is alleen de familie Clausiliidae linksgewonden, terwijl er bij de familie Vertiginidae twee soorten links en de overige familieleden rechts zijn gewonden. Wanneer er bij een familie die normaal gesproken rechts- of linksgewonden is, een individu andersom is gewonden, dan spreekt men van 'verkeerd gewonden'. Deze afwijking is een zeldzaamheid en kan in principe bij alle soorten wel eens voorkomen.

Afgebeeld is een viertal verkeerd gewonden exemplaren: links Gewone barnsteenslak *Succinea putris*, middenboven Heesterslak *Arianta arbustorum*, middenonder Ovale poelslak *Ampullaceana balthica* en rechts Grote clausilia *Alinda biplicata*.

Acicula fusca (MONTAGU, 1803)

Gegroefde naaldslak

VORM:

Slank, naaldvormig huisje met 5-6 matig bolle windingen. Het huisje heeft een nauwe maar open navel. De mondrand is peervormig en is aan de binnen- en aan de buitenzijde niet verdikt. De windingen zijn voorzien van kleine radiale groefjes die op al dan niet regelmatige afstand staan.

GROOTTE:

HOOGTE X BREEDTE: 2,2-2,6 x 1 mm.

KLEUR:

Het huisje is doorschijnend goudgeel en sterk glanzend.

HABITAT:

Deze soort leeft in nat mos en bladafval in bossen met eiken en/of haagbeuk op kalkrijke gronden. De dieren zijn vooral te vinden in de strooisellaag van deze bossen.

OVERIGE INFORMATIE:

Deze soort is in Nederland alleen bekend van Zuid-Limburg. In die provincie komt ook een andere vertegenwoordiger van deze familie voor: de Gladde naaldslak *Platyla polita*.

RODE LIJST:

Gevoelig

VOORKOMEN:

VERSPREIDING:

Platyla polita polita (W. HARTMANN, 1840)

Gladde naaldslak

VORM:

Huisje slank naaldvormig met tot 6 matig bolle windingen, die in tegenstelling tot de Gegroefde naaldslak *Acicula fusca* niet zijn voorzien van radiale groefjes maar geheel glad zijn. De peer-vormige mond heeft aan de buitenzijde een duidelijke bolle verdikking.

GROOTTE:

HOOGTE X BREEDTE: 2,7-3 x 1,2 mm.

KLEUR:

Het huisje is roodbruin tot hoornbruin en sterk glanzend.

HABITAT:

Deze soort is in Zuid-Limburg onder andere in de strooisellaag van loofbos en langs de licht begroeide of kale hellingen van de Geul te vinden.

OVERIGE INFORMATIE:

Door het ontbreken van de radiale groefjes op de windingen is deze soort goed te onderscheiden van de Gegroefde naaldslak *Acicula fusca*.

RODE LIJST:

Gevoelig

VOORKOMEN:

VERSPREIDING:

Pomatias elegans (O.F. MÜLLER, 1774)

Geruite rondmondhoren

VORM:

Kegelvormig huisje met 4-5 bolle windingen. De mondrand is bijna rond en continu, niet uitgebogen, met aan de binnenzijde een zwakke verdikking. De Geruite rondmondhoren heeft een operculum (foto linksonder) dat kalkachtig en stevig is. De sculptuur bestaat uit een ruitpatroon van spiraallijnen die de zwakkere radiaallijnen kruisen.

GROOTTE:

HOOGTE X BREEDTE: 13-16 x 9-11,5 mm.

KLEUR:

Violetachtig bruin tot grijsachtig lichtgeel. Op de ondergrond is een tekening van vlekjes aanwezig die soms vage, onderbroken kleurbanden vormen.

HABITAT:

De Geruite rondmondhoren is een bewoner van kalkgebieden en daardoor te vinden in de strooisellaag van bosgebieden met veel kalk (mergel). Onder andere op de Sint-Pietersberg nabij Maastricht.

OVERIGE INFORMATIE:

De Geruite rondmondhoren legt de eieren niet als trosjes, maar apart van elkaar. De net uitgekomen jonge slakjes hebben nog slechts twee windingen.

RODE LIJST:

Kwetsbaar

VOORKOMEN:

VERSPREIDING:

Carychium minimum O.F. MÜLLER, 1774

Plompe dwergslak

VORM:

Spoelvormig gedrongen huisje met 4-5 matig bolle windingen. De palatale mondrand is uitgebogen en verdikt en heeft in het midden een knobbeltje (palatale tand). In de mond zijn ook een pariëtale en een columellaire tand aanwezig. De sculptuur van het huisje bestaat uit radiale ribjes.

GROOTTE:

HOOGTE x BREEDTE: 1,6-1,9 x 0,9 mm.

KLEUR:

Wit, soms iets doorschijnend.

HABITAT:

Vochtige tot drassige, moerassige, liefst open biotopen. In bosgebieden bij voorkeur op plaatsen met een dunne strooisellaag, in de ondergroei van de vegetatie, tussen mos, strooisel en onder valhout. Zwaar beschaduwde bossen worden overwegend gemedend.

OVERIGE INFORMATIE:

Op de schorren van het waddengebied en Zeeland leeft het Muizenootje *Myosotella myosotis* (zie pagina 232). Dat slakje is een familielid van de landbewonende *Carychium*-soorten.

VOORKOMEN:

VERSPREIDING:

Carychium tridentatum (RISSE, 1826)

Slanke dwergslak

VORM:

Hoewel dit slakje grote gelijkenis vertoont met de Plompe dwergslak *Carychium minimum* zijn er toch verschillen. Het huisje is slanker en het aantal windingen is groter, namelijk 5-6. Wel heeft het huisje net als de Plompe dwergslak een drietal tandjes in de mondopening, wat met behulp van een stereomicroscoop goed is te zien. De navel van het huisje is niet of slechts als een nauwe spleet zichtbaar. De sculptuur bestaat uit regelmatig radiale lijntjes.

GROOTTE:

HOOGTE x BREEDTE: 2 x 0,9 mm.

KLEUR:

Wit, soms iets doorschijnend.

HABITAT:

In heel Nederland vrij algemeen in vochtige biotopen, bij voorkeur loofbossen die niet te sterk beschaduwd zijn. De soort wordt aangetroffen in de strooisellaag, mosvegetaties, onder valhout en schors daarvan.

OVERIGE INFORMATIE:

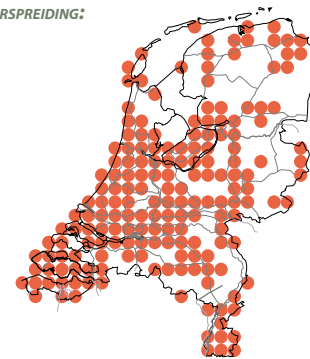
De Slanke dwergslak wordt soms samen met de Plompe dwergslak gevonden. In drassige biotopen is de Slanke dwergslak dan echter opvallend minder algemeen.

VOORKOMEN:

VERSPREIDING:

Cecilioides acicula (O.F. MÜLLER, 1774)

Blindslakje

VORM:

Klein naaldvormig huisje met 5 tot 6 weinig bolle windingen en een stompe top. De mondrand is niet continu, onverdikt en scherp. De hoogte van de mond neemt ongeveer 1/3e van de totale hoogte in. De mondrand is aan de basis relatief breed en buigt naar boven snel terug naar de palatale zijde. De sculptuur is glad met nauwelijks zichtbare groeilijntjes.

GROOTTE:

HOOGTE X BREEDTE: 4,5-5,5 x 1,2-1,4 mm.

KLEUR:

Glasachtig wit en indien levend doorsichtig. Wanneer het dier dood is wordt het huisje vrij snel ondoorzichtig en mat wit.

HABITAT:

Het dier leeft in de grond en komt voor tot wel 40 cm diepte. Het is vooral te vinden in de strooisellaag van dijken en kalkachtige rotshellingen. Vaak te vinden onder losliggende graszoden en in molschoppen.

OVERIGE INFORMATIE:

De soort is bekend van bijna geheel Nederland. Doordat dit dier uitsluitend ondergronds leeft, heeft het geen ogen nodig; die ontbreken dan ook.

VERSPREIDING:

VOORKOMEN:

Succinea putris (LINNAEUS, 1758)

Barnsteenslak

VORM:

Huisje eivormig, met 3 snel in omvang toenemende, weinig bolle windingen. De laatste winding neemt circa 2/3e van de totale hoogte in. De sutuur is vrij diep en de mondrand staat bijna recht ten opzichte van de lengteas. De oppervlaktesculptuur bestaat uit onregelmatige, fijne groeilijnen.

GROOTTE:

HOOGTE X BREEDTE: 20 x 12 mm.

KLEUR:

Doorzichtig licht groengeel tot bruin.

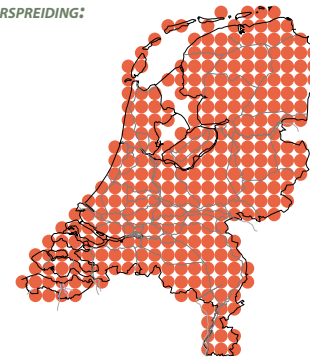
HABITAT:

Algemene soort van vochtige tot natte plaatsen. Vaak langs poelen en sloten in de vegetatie, bijvoorbeeld op Riet en brandnetels.

OVERIGE INFORMATIE:

Hoewel het huisje normaal gesproken rechtsgewonden is, kan bij hoge uitzondering een linksgewonden exemplaar voorkomen. Het exemplaar op de foto linksboven op pagina 46 was in mei 2009 bij Lelystad gevonden. Het is voor deze soort niet alleen de eerste vondst van deze zeldzaamheid in Nederland, maar vermoedelijk ook in Europa.

VERSPREIDING:

VOORKOMEN:

Succinella oblonga (DRAPARNAUD, 1801)

Langwerpige
barnsteenslak

VORM:

Het huisje is langgerekt eivormig, met 3 bolle windingen. De mond neemt circa de helft van de totale hoogte in en gaat vanaf de onderzijde vloeiend over in de pariëtale zijde. Geen navel. De sculptuur bestaat uit lichte radiale groeilijntjes. Huisje vaak vervuild door grond.

GROOTTE:

HOOGTE x BREEDTE: 8,5 x 4,5 mm.

KLEUR:

Grijsgroen tot bleekbruin.

HABITAT:

Vooraf op zandige, kalkhoudende bodems. Vaak te vinden in de strooisellaag van vochtige, licht beschaduwde loofbossen en struwelen. Een dikke strooisellaag wordt gemedan. Kruipf soms decimeters hoog tegen bomen op.

OVERIGE INFORMATIE:

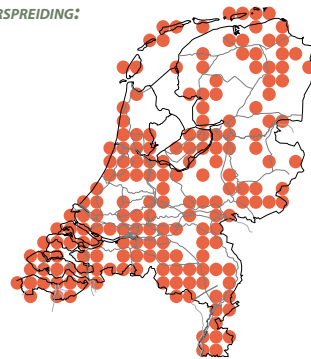
Het minst van alle barnsteenslakken van water afhankelijk. Door de afmetingen, kleur en camouflage met grond en uitwerpselen en de verborgen leefwijze vaak moeilijk levend te vinden.

VOORKOMEN:

VERSPREIDING:

Oxyloma elegans elegans (RISSE, 1826)

Slanke
barnsteenslak

VORM:

Het huisje heeft 3 windingen, die zeer snel in grootte toenemen en waarvan de laatste omgang circa 2/3e van de totale hoogte in beslag neemt. De schelp is eivormig en de mondrand, die niet continu is, staat schuin ten opzichte van de lengteas. Er is geen navel aanwezig. De sculptuur bestaat uit radiale groeilijnen.

GROOTTE:

HOOGTE x BREEDTE: 6-14 x 3,5-8 mm.

KLEUR:

Lichtbruin tot grijsgroen. Met het levende dier lijkt het huisje donkergrijs.

HABITAT:

Op allerlei vochtige lokaties, op Riet, vegetatie of voorwerpen. Altijd in de buurt van water.

OVERIGE INFORMATIE:

Barnsteenslakken kunnen drager zijn van de parasitaire worm *Leucochloridium paradoxum*. Een larvaal tussenstadium van deze parasiet vormt knotsvormige pulserende uitsteeksels in de tentakels van de slak. Dit trekt vogels aan, die de slak eten en waarin de worm zich verder ontwikkelt.

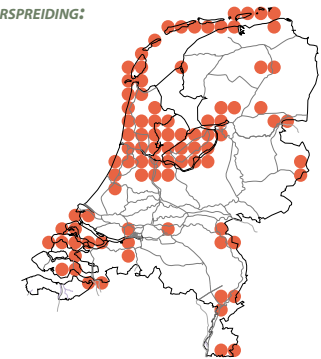
De soort is moeilijk te onderscheiden van de Tweeling-barnsteenslak *Oxyloma sarsii*.

VOORKOMEN:

VERSPREIDING:

Oxyloma sarsii (ESMARK, 1886)

Tweeling-
barnsteenslak

VORM:

Het huisje heeft 3 windingen die zeer snel in grootte toenemen en waarvan de laatste omgang circa 2/3e van de totale hoogte in beslag neemt. De schelp is eivormig en de mondrand, die niet continu is, staat schuin ten opzichte van de lengteas. Er is geen navel aanwezig. De sculptuur bestaat uit radiale onregelmatige groeilijnen.

GROOTTE:

HOOGTE X BREEDTE: 10-15 x 4-8 mm. In verhouding met de Slanke barnsteenslak *Oxyloma elegans* vaak (maar niet altijd) wat langer en smaller.

KLEUR:

Grijsachtig tot donker hoornbruin.

HABITAT:

Op allerlei vochtige plaatsen in de buurt van water.

OVERIGE INFORMATIE:

Moeilijk op basis van de schelp te onderscheiden van de Slanke barnsteenslak *Oxyloma elegans*. Anatomisch onderzoek is noodzakelijk voor een juiste determinatie.

RODE LIJST:

Bedreigd

VOORKOMEN:

VERSPREIDING:

Quickella arenaria (POTIEZ & MICHAUD, 1835)

Rode barnsteenslak

VORM:

Eivormig huisje met 2¾ zeer bolle windingen. De opening van de mond neemt de helft in van de totale hoogte. De mond is bijna rond; de mondrand niet continu en scherp. De sculptuur bestaat uit grove onregelmatige groeilijnen.

GROOTTE:

HOOGTE X BREEDTE: 5-9 x 3-5 mm.

KLEUR:

Roodbruin, doorzichtig, glanzend.

HABITAT:

Moerasachtige gebieden in de duinen, vaak niet ver van zee.

OVERIGE INFORMATIE:

Kwam vooral voor op de Waddeneilanden. Het is echter onwaarschijnlijk dat er nog populaties in Nederland zijn te vinden.

RODE LIJST:

De soort geldt als 'Verdwenen uit Nederland' (VN). Recent meldingen betreffen waarschijnlijk aangespoelde (sub-)fossiele huisjes.

VERSPREIDING:

VOORKOMEN:

Cochlicopa lubrica (O.F. MÜLLER, 1774)

Glanzende
agaathoren

Juveniel exemplaar

VORM:

Het huisje is min of meer spoelvormig en zeer dunwandig. De 5-6 matig bolle windingen zijn gescheiden door een duidelijke sutuur en de top van het huisje is stomp. De mondopening is ovaal, binnenin iets verdikt. Geen navel, geen duidelijke sculptuur; het huisje is glad en glanzend.

GROOTTE:

HOOGTE X BREEDTE: 7,5 x 2,7 mm.

KLEUR:

Doorzichtig licht tot donkerbruin, sterk glanzend

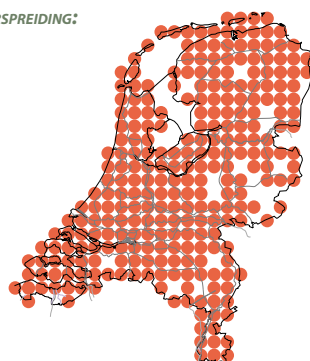
HABITAT:

Algemeen in uiteenlopende vochtige tot natte biotopen. Vooral in de strooisellaag van bosgebieden en langs oevers.

OVERIGE INFORMATIE:

Er leven in ons land twee soorten agaathorens die niet altijd even eenvoudig uit elkaar te houden zijn. De Glanzende agaathoren is de grootste en meest plompe van het tweetal. De Slanke agaathoren *Cochlicopa lubricella* is kleiner en slanker.

VERSPREIDING:

VOORKOMEN:

Cochlicopa lubricella (PORRO, 1838)

Slanke agaathoren

VORM:

Kleinste van de twee agaathorens. De vorm van het huisje lijkt veel op die van de Glanzende agaathoren *Cochlicopa lubrica*, maar is iets meer cilindervormig en vooral kleiner. De top van het huisje is stomper, het oppervlak heeft een minder glanzende uitstraling en het huisje is minder doorzichtig.

GROOTTE:

HOOGTE X BREEDTE: 4,4-6,8 x 2,2-2,4 mm.

KLEUR:

Zeer licht hoornbruin, licht glanzend.

HABITAT:

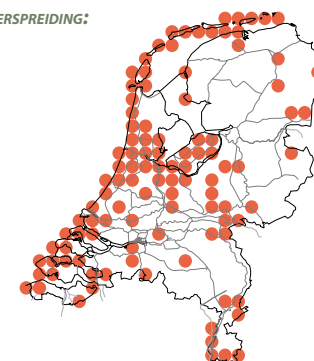
De Slanke agaathoren heeft geen specifieke voorkeur voor een bepaald

type biotoop. In het algemeen zal deze agaathoren meer te vinden zijn op de wat drogere kalkrijke zandgronden. Hij kan echter samen met de andere *Cochlicopa*-soort worden aangetroffen.

OVERIGE INFORMATIE:

Het onderscheid tussen de twee agaathorens is niet gemakkelijk te maken. Naast het vergelijken van deze soorten is het meten van de grootte belangrijk. Om met zekerheid de soort te kunnen vaststellen zal anatomisch of DNA-onderzoek gedaan moeten worden.

VERSPREIDING:

VOORKOMEN:

Lauria cylindracea (DA COSTA, 1778)

Genaveld tonnetje

VORM:

Cilindrisch spoelvormig huisje met 6-7 licht bolle windingen en voorzien van een nauwe navel. De mondrand is bij volwassen huisjes verdikt en uithebog. Aan de pariëtale zijde is een goed zichtbare lamel aanwezig, die zich inwendig voortzet (zie foto linksonder). De sculptuur bestaat uit zwakke groeilijntjes.

GROOTTE:

HOOGTE x BREEDTE: 4,4 x 2 mm.

KLEUR:

Lichtbruin.

HABITAT:

Liefst op vrij vochtige of vochtige kalkrijke zandbodems van bossen en

struwelen. Vaak in groepen van tientallen exemplaren te vinden onder valhout en schors en op en tussen stenen. Vrijwel steeds in gebieden die onder menselijke invloed staan.

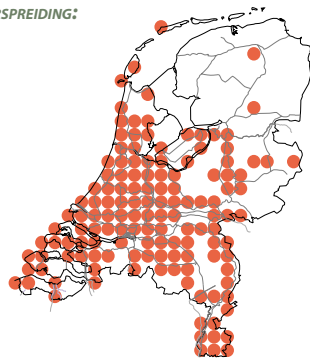
OVERIGE INFORMATIE:

Het Genaveld tonnetje is een in Nederland nog vrij zeldzame soort. In de eerste helft van de vorige eeuw waren er alleen op Walcheren enkele vindplaatsen. De laatste jaren blijkt de soort zich in ons land uit te breiden.

RODE LIJST:

Kwetsbaar

VERSPREIDING:

VOORKOMEN:

Sphyradium doliolum (BRUGUIÈRE, 1792)

Vaatjesslak

VORM:

Cilindervormig huisje met 8-9½ matig vlakke windingen die worden gescheiden door een ondiepe suture. Het huisje lijkt aan de bovenzijde breder dan bij de mond en heeft een vrij stompe top. De mond is niet continu en is rondom, uitgezonderd aan de pariëtale zijde, uitgebogen en verdikt. Aan de pariëtale zijde is een goed zichtbare lamel aanwezig en aan de columellaire zijde twee bijna onzichtbare tandjes. De sculptuur bestaat uit regelmatige, lamelvormige ribjes.

GROOTTE:

HOOGTE x BREEDTE: 4,5-5,8 x 2,3-2,5 mm.

KLEUR:

Lichtbruin, niet glanzend.

HABITAT:

Leeft op vochtige, beschaduwde plaatsen in kalkachtige gebieden. In Nederland alleen bekend van Zuid-Limburg.

OVERIGE INFORMATIE:

Vanwege het zeer kenmerkende uiterlijk niet te verwarren met andere in Nederland levende huisjesslakken.

RODE LIJST:

Kwetsbaar

VERSPREIDING:

VOORKOMEN:

Pupilla muscorum (LINNAEUS, 1758)

Mostonnetje

VORM:

Klein cilindervormig huisje met 6-7 windingen en een afgeronde top. Het huisje heeft een halfronde iets uitgebogen mond. De mondrand is niet continu met bovenin meestal een witachtige knobbel en aan de palatale zijde vaak een vage tandachtige verdikking. De navel is spleetvormig. De sculptuur bestaat uit zeer fijne radiale ribjes/groeilijntjes.

GROOTTE:

HOOGTE x BREEDTE: 3,5 x 1,8 mm.

KLEUR:

Donker hoornbruin tot roodbruin.

HABITAT:

Vrij droge tot zeer droge open kalkrijke biotopen met hooguit een dunne strooisellaag. Vaak in lage grazige vegetaties op zandbodems, maar ook op klei (vooral van dijken). Veelal onder hout of tussen stenen.

OVERIGE INFORMATIE:

Dit slakje heeft vooral bij Amsterdammers een aanzienlijke naamsbekendheid gekregen dankzij het Amsterdamse slakkenboek annex verspreidingsatlas 'Van Nonnetje tot Tonnetje' (DE BRUYNE & NECKHEIM, 2001).

VERSPREIDING:

VOORKOMEN:

Columella aspera WALDÉN, 1966

Ruwe korfslak

VORM:

Klein kegelvormig huisje met circa 6 tamelijk bolle windingen en een diepe sutuur. De navel is nauw en de mondrand niet doorlopend. De sculptuur bestaat uit regelmatige, dicht bij elkaar staande radiale lijnen.

GROOTTE:

HOOGTE x BREEDTE: 2-2,5 x 1,3-1,4 mm.

KLEUR:

Groenig tot donkerbruin.

HABITAT:

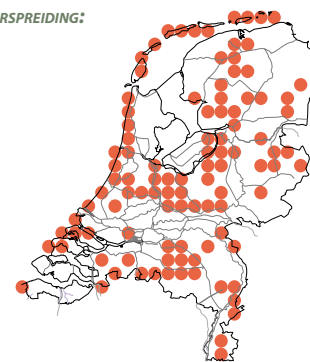
In natuurlijke biotopen heeft de soort een vrij brede ecologische voorkeur. De dieren kunnen zowel op zand- als op veenbodems gevonden worden; zowel op bodems die kalk bevatten en basisch zijn als op bodems die vrij zuur zijn.

OVERIGE INFORMATIE:

De Ruwe korfslak komt meestal in lage dichtheden voor zodat de treffkans klein is. Het huisje lijkt veel op dat van de Tandloze korfslak *Columella edentula*, die kritischer is qua biotoopkeuze en de laatste decennia een achteruitgang laat zien, terwijl de Ruwe korfslak juist iets toegenomen lijkt te zijn.

VERSPREIDING:

VOORKOMEN:

Columella edentula (DRAPARNAUD, 1805)

Tandloze korfslak

VORM:

Klein cilindervormig huisje met 5-6 weinig bolle windingen die gescheiden worden door een vrij diepe sutuur. De navel is nauw. De mondrand is niet doorlopend en aan de columellaire zijde iets uitgebogen. De sculptuur bestaat uit zeer fijne, onregelmatige groeilijntjes.

GROOTTE:

HOOGTE X BREEDTE: 2,7-3,2 x 1,3-1,4 mm.

KLEUR:

Lichtgeel tot hoornbruin.

HABITAT:

Te vinden in bossen en moerasachtige gebieden. Het is een liefhebber van een meer kalkachtige omgeving. Kan soms voorkomen in hetzelfde gebied als de Ruwe korfslak *Columella aspera*.

OVERIGE INFORMATIE:

In tegenstelling tot bij de Ruwe korfslak lopen de zijden van de Tandloze korfslak minder taps toe. Hierdoor lijkt deze korfslak wat slanker.

RODE LIJST:

Kwetsbaar

VERSPREIDING:

VOORKOMEN:

Truncatellina cylindrica (A. FÉRUSAC, 1807)

Cilindrische korfslak

VORM:

Cilindervormig huisje met een afgevlakte top. De 5-5½ windingen zijn weinig bol met een diepe sutuur. Er is een smalle navel aanwezig en de mondrand is licht uitgebogen. De windingen hebben fijne regelmatige radiale ribjes. Er zijn in de mond geen tandjes aanwezig.

GROOTTE:

HOOGTE X BREEDTE: 1,6-2 x 0,9 mm.

KLEUR:

Licht hoornbruin, mat.

HABITAT:

In de strooisellaag van droge kalkrijke gebieden zoals in de duinen van Zeeland en in diverse gebieden in Zuid-Limburg. Ook bekend uit het rivierengebied (omgeving van Millingen aan de Rijn).

OVERIGE INFORMATIE:

De Cilindrische korfslak is één van de kleinste korfslakken die in Nederland voorkomen.

RODE LIJST:

Kwetsbaar

VERSPREIDING:

VOORKOMEN:

Vertigo pusilla O.F. MÜLLER, 1774

Kleine korfslak

VORM:

Linksgewonden spoelvormig huisje met 5 matig bolle windingen. De licht verdikte mondrand is zwak ingedeukt. In de mond zijn 6-9 tandjes aanwezig (2-3 pariëtaal, 2-3 columellair en 2-3 palataal). Een aantal van meer dan 6 tandjes komt echter zelden voor. De sculptuur bestaat uit onregelmatige, lichte groeilijntjes.

GROOTTE:

HOOGTE X BREEDTE: 2 x 1,1 mm.

KLEUR:

Glanzend bruinegeel.

HABITAT:

Vooraf in vrij vochtige struwelen en bosachtige biotopen. Aldaar in de strooisellaag, tussen mosvegetaties en onder valhout. Ook wel onder schors van bomen (soms wel tot twee meter hoog in bomen). De soort is typisch voor kalkrijke duingebieden en kan gezien worden als een belangrijke ecologische kwaliteitsindicator.

OVERIGE INFORMATIE:

Bij inventarisaties voor het HabSlak-project bleek deze soort een echte fijnproever. De vindplaatsen betreffen vrijwel steeds ecologisch waardevolle gebieden met een rijke slakkenfauna.

VERSPREIDING:

VOORKOMEN:

Vertigo antivertigo (DRAPARNAUD, 1801)

Dikke korfslak

VORM:

Rechtsgewonden, eivormig huisje met 5 zwak gewelfde windingen en een smalle, spleetvormige navel. De mond is voorzien van 6-11 tandjes, waarvan 2-4 pariëtaal, 2 columellair en 2-5 palataal. De uitgebogen mondrand is iets verdikt. De sculptuur bestaat uit radiale lijntjes.

GROOTTE:

HOOGTE X BREEDTE: 1,8-2,2 x 1,3-1,4 mm.

KLEUR:

Kastanjebruin tot roodbruin.

HABITAT:

Allerlei moerassige biotopen. Meestal in de ondergroei van de vegetatie en in mos

of in de strooisellaag. Ook regelmatig op zeggeplanten en Liesgras te vinden.

OVERIGE INFORMATIE:

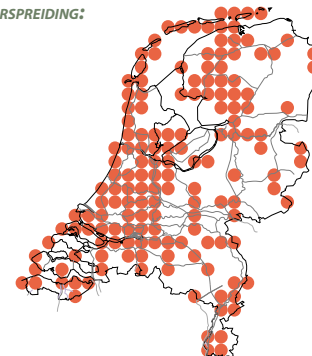
De Dikke korfslak leeft onder andere in moeilijk toegankelijke, moerassige biotopen. Ongetwijfeld zullen bij speciaal op *Vertigo*'s toegespitste inventarisaties meer vondsten volgen. Dergelijk gericht onderzoek leverde immers ook voor de zeldzame en beschermde Zegge-korfslak *Vertigo moulinsiana*, een soort van de habitatrictlijn en de Rode Lijst, meerdere nieuwe vindplaatsen en aanvullende kennis over het leefgebied op.

RODE LIJST:

Kwetsbaar

VERSPREIDING:

VOORKOMEN:

Vertigo substriata (JEFFREYS, 1833)

Gestreepte korfslak

VORM:

Klein, eivormig huisje met 4½ windingen. Rechtsgewonden en voorzien van een smalle navel. De dunne mondrand is licht omgebogen en heeft aan de binnenzijde een zwakke radiale verdikking. De sculptuur van de Gestreepte korfslak is zeer kenmerkend en bestaat uit fijne radiale ribjes die vooral op de voorlaatste twee windingen duidelijk zichtbaar zijn. In de monding staan 5 tot 6 tanden: 2 pariëtaal, 1-2 columellair en 2 palataal.

GROOTTE:

HOOGTE X BREEDTE: 1,8 x 1,1 mm.

KLEUR:

Licht hoornbruin, soms wat glanzend, maar vaak ook met doffe plekken.

HABITAT:

Te vinden in diverse vochtige biotopen. Vaak in zandige loofbossen in duingebied, maar ook in grasland en zelfs in biotopen met Riet (Limburg).

OVERIGE INFORMATIE:

De Gestreepte korfslak is vooral te vinden in het oosten van het land en op diverse locaties in de duinen. Daarnaast ook lokaal in Gelderland, Limburg en Brabant. De soort komt in ons land vrijwel nooit in grote populaties voor.

RODE LIJST:

Bedreigd

VERSPREIDING:

VOORKOMEN:

Vertigo moulinsiana (DUPUY, 1849)

Zegge-korfslak

VORM:

De Zegge-korfslak is de grootste *Vertigo* van Nederland. Het huisje is eivormig en bezit 5 matig bolle windingen. De mondrand is iets verdikt, rondom wat uitgerekt en soms uitgebogen en aan de palatale zijde duidelijk ingedeukt. De mond bevat 4 tot 5 tanden, waarvan 1-2 pariëtaal, 1 columellair en 2 palataal. De sculptuur bestaat uit onduidelijke groeilijntjes.

GROOTTE:

HOOGTE X BREEDTE: 2,3-2,8 x 1,4-1,7 mm.

KLEUR:

Doorzichtig lichtgeel tot roodachtig bruin, vaak glanzend.

HABITAT:

De Zegge-korfslak is voornamelijk te vinden op bepaalde zeggesoorten en Liesgras. Steeds op drassige, al dan niet kwelrijke plaatsen langs meren en rivieren. De soort komt op veel plaatsen slechts zeer lokaal voor.

OVERIGE INFORMATIE:

Jarenlang is gedacht dat deze via de Europese habitat-richtlijn beschermde *Vertigo*-soort alleen op bepaalde plaatsen in Zuid-Limburg voorkwam. Na gericht onderzoek is echter vast komen te staan dat de Zegge-korfslak ook op meerdere locaties elders in Nederland kan worden aangetroffen.

RODE LIJST:

Kwetsbaar

VERSPREIDING:

VOORKOMEN:

Vertigo pygmaea (DRAPARNAUD, 1801)

Dwerg-korfslak

VORM:

Klein uitgerekte eivormig huisje met 5 min of meer vlakke windingen. De mondrand is licht verdikt en iets uitgebogen. In de mond staan 4 tot 7 tanden, in elk geval 1 pariëtaal, 1-2 columellair en 2-4 palataal. De diepe navel is nauw. De sculptuur bestaat uit fijne groeilijntjes.

GROOTTE:

HOOGTE x BREEDTE: 2,2 x 1,2 mm.

KLEUR:

Donker tot lichtbruin. Soms glanzend, vaak wat doffer.

HABITAT:

De dieren leven in sterk uiteenlopende biotooptypen. Deze kunnen zowel vrij droog als moerassig zijn. Kalkarme

gebieden worden gewoonlijk gemeden. Te vinden onder valhout, in de stroosellaag, in mosvegetaties, op en onder stenen en ander hard substraat (beton van viaducten en dergelijke).

OVERIGE INFORMATIE:

De Dwerg-korfslak is een van de minst zeldzame korfslakken van ons land. Ook deze soort is, zij het in mindere mate dan de andere vier soorten korfslakken, kritisch als het om het leefgebied gaat. In Zuid-Holland zijn tijdens onderzoek in 2004/2005 steeds de grootste aantallen aangetroffen in biotopen die qua flora tot de meest waardevolle en soortenrijkste van ons land behoren.

RODE LIJST:

Kwetsbaar

VERSPREIDING:

VOORKOMEN:

Vertigo angustior JEFFREYS, 1830

Nauwe korfslak

VORM:

Evenals de Kleine korfslak *Vertigo pusilla* is de Nauwe korfslak een linksgewonden korfslak. Het huisje is ei- tot spoelvormig, heeft 5 matig bolle windingen en een nauwe navel. De zwak verdikte mondrand is licht omgebogen en palataal diep ingedeukt. In de mond zijn 4 tot 5 tanden te zien: 2 pariëtaale, 1 lamelvormige columellaire en 1 of 2 palatale tanden. De sculptuur bestaat uit dicht bij elkaar gelegen regelmatige groeilijntjes.

GROOTTE:

HOOGTE x BREEDTE: 1,7-1,9 x 0,9 mm.

KLEUR:

Glanzend bleek bruingeel, soms meer roodbruin.

HABITAT:

De Nauwe korfslak is zowel in drogere als in natte, vaak (maar niet altijd) kalkrijke gebieden te vinden.

OVERIGE INFORMATIE:

Deze soort is bekend uit een vrij breed scala van (natuur-)gebieden, variërend van natte tot drogere, beschaduwde of meer open duingebieden, loofbos, grasland en kalkgebied (Limburg). Evenals de Zegge-korfslak is deze soort beschermd via de Europese habitatrichtlijn.

RODE LIJST:

Bedreigd

VOORKOMEN:

VERSPREIDING:

Merdigera obscura (O.F. MÜLLER, 1774)

Donkere torenslak

VORM:

Hoog spoelvormig huisje met tot 7 regelmatig in grootte toenemende windingen. Het huisje heeft een weinig opvallende open navel en de mondrand is niet continu, licht uitgebogen en een weinig verdikt. De sculptuur bestaat uit zeer fijne onregelmatige groeilijntjes.

GROOTTE:

HOOGTE x BREEDTE: 8,2-9,2 x 3,4-3,7 mm.

KLEUR:

Huisje dof bruin. Mondrand wit.

HABITAT:

De Donkere torenslak is een liefhebber van een vochtige omgeving. Te vinden in bossen in de strooisellaag, op muren en bomen en rotsachtige plaatsen.

OVERIGE INFORMATIE:

Kenmerkend voor de soort is dat het huisje vaak bedekt is met slijm vermengd met aarde en daardoor meestal slecht te vinden (foto rechts).

VERSPREIDING:

VOORKOMEN:

Vallonia costata (O.F. MÜLLER, 1774)

Geribde jachthorenslak

VORM:

Klein schijfvormig huisje met een afgevlakte top. De mondrand is bijna rond en iets scheef geplaatst ten opzichte van de laatste omgang. Bij volwassen dieren is de mondrand verdikt door een sterk omgeslagen lip. De navel is breed, diep en bijna rond. De sculptuur bestaat uit krachtige radiale ribjes met daartussen zeer fijne groeilijntjes.

GROOTTE:

HOOGTE x BREEDTE: 2,2 x 2,7 mm.

KLEUR:

Bleek grijs tot crèmewit.

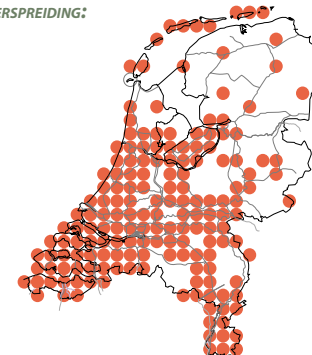
HABITAT:

Bij voorkeur in open of licht beschaduwde biotopen met een dunne strooisellaag. Ook vaak onder valhout en in mosvegetaties.

OVERIGE INFORMATIE:

Ons land telt drie soorten van deze gracieuze miniatuur jachthorens. De Geribde jachthorenslak is het minst kritisch in biotoopkeuze en daarom vrijwel overal in het land aan te treffen. Vanwege de opvallende ribben op het huisje eenvoudig van de andere twee soorten te onderscheiden.

VERSPREIDING:

VOORKOMEN:

Vallonia excentrica STERKI, 1893

Scheve
jachthorenslak

VORM:

Klein schijf- tot kegelvormig huisje dat veel gelijkenis vertoont met Fraaie jachthorenslak *Vallonia pulchella*. Het huisje heeft maximaal 3 windingen waarvan de laatste snel in breedte toeneemt. In tegenstelling tot de Fraaie jachthorenslak lijkt het slakje in bovenaanzicht meer ovaal en ook de navel is elliptisch. De mondrand is minder sterk omgeslagen, maar wel verdikt. De sculptuur bestaat uit zeer fijne onregelmatige streepjes, maar geheel gladde huisjes komen ook regelmatig voor.

GROOTTE:

HOOGTE X BREEDTE: 1,8 x 2,3 mm.

KLEUR:

Bleek doorschijnend melkachtig wit.

HABITAT:

Liefst in open, vrij droge tot droge, kalkrijke biotopen met zandige bodems en hooguit een dunne strooisellaag. Ook op kleiige bodems en dan vooral op droge, grazige dijken.

OVERIGE INFORMATIE:

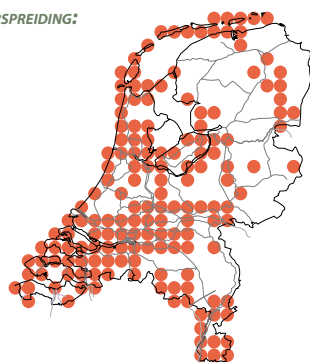
'Stevige jachthorenslak' zou ook een toepasselijke benaming zijn voor deze soort. De huisjes van volwassen dieren zijn namelijk zeer solide en kunnen na het overlijden van het slakje nog jarenlang aanwezig blijven.

VOORKOMEN:

VERSPREIDING:

Vallonia pulchella (O.F. MÜLLER, 1774)

Fraaie
jachthorenslak

VORM:

Dit fraaie, kleine huisje vertoont grote gelijkenis met de Geribde jachthorenslak *Vallonia costata*, maar mist de karakteristieke radiale ribjes. Ook zijn er kleine verschillen in de - duidelijk omgeslagen en sterk verdikte - mondrand en de navel. Het oppervlak is glad en glanzend, met alleen fijne groeilijntjes.

GROOTTE:

HOOGTE X BREEDTE: 2 x 2,5 mm.

KLEUR:

Bleek doorschijnend, melkachtig wit, glanzend

HABITAT:

Kalkrijke, vochtige, liefst natte biotopen. Meestal in open gebieden, maar ook veel in licht beschaduwde loofbossen en langs oevers en in gras.

OVERIGE INFORMATIE:

De soort weet op bewonderenswaardige wijze stand te houden in zeer dynamische natte milieus. In het benedenriviereengebied is het een talrijke soort van wilgenvloedbossen, waarvan de bosbodem jaarlijks vaak onder water komen te staan.

VOORKOMEN:

VERSPREIDING:

